

Петя Петрова – коментар на откъс от „Етика на психоанализата“, Семинар VII на Жак Лакан

Откъс: „Това, което се намира в *das Ding*, е истинската тайна. Защото принципът на реалността има тайна, която, както отбеляза Лефевр-Понталис миналия път, е парадоксална. Ако Фройд говори за принципа на реалността, то е, за да ни разкрие, че от определена гледна точка той винаги е победен; успява да се утвърди само на ръба. И това е така поради някакъв натиск, който човек би могъл да каже, ако нещата всъщност не отиваха много по-далеч, че Фройд нарича не "жизненоважни нужди" – както често се казва, за да се подчертае вторичния процес – а „*Not des Lebens*“ в немския текст. Безкрайно по-силна фраза. Нещо, което желае. "Нужда", а не "нужди". Натиск, спешност. Състоянието на "Not" е спешността/неотложността на живота.“ (Lacan, J., 1992, p.55)

Изречението на Лакан се отнася към ключови моменти от произведението на Фройд „Проект за една психология“. (Freud, S., 1895) Оригиналният текст няма заглавие. Реферирайки към него, Фройд понякога го нарича „психология за невролози“ и това ни отправя към усилието му да открие тайната на психичното в живата материя. Там той поставя акцент върху въздействието на външния свят върху организма, разглеждайки го през една перспектива на материалността, количествата и разтоварването им.

Имаме количества, които нервната система приема и разтоварва (за да запази своята хомеостаза) и материалност на провеждането на тези количества, която представляват невроните, разделени в три невронни системи.

Освен това той отличава две форми на количество: "Q, общо" за количеството величини на външния свят или "външното количество" и "Q η " , количеството вътреклетъчни величини или "вътреклетъчно количество". Така ϕ -невроните са пропускливи към външните количества и служат на ω -системата, на възприятието. Докато ψ -невроните оказват съпротива на външните количества и задържат ендогенните количества. Фройд ще ги означи и като носители на паметта и изобщо на психичните процеси. Характерно за ψ -невронната система, е че тя е перманентно катексирана с определено вътреклетъчно количество (живо, нагон) и в никакъв случай не е цел на организма да разтовари цялото Q η , за да се постигне удовлетворение в системата. Това по-скоро би било описанието за смърт на организма.

Както Б.Сейнев (Seynhaeve, B., 2019) ни припомня, в този текст Фройд вече е формулирал ясно спешността и удовлетворяването (Not und Befriedigung), което е различно от удовлетворяване на нуждите и което подлежи на неотложността/спешността на живота. И цитира Фройд относно образуването на Qη и *специфичните действия / spezifische Aktionen*, водещи до удовлетворяване: „С нарастващата сложност на вътрешността на организма, нервната система получава стимули от самия соматичен елемент – ендогенни стимули – които в същото време трябва да бъдат разтоварени. Те произхождат от клетките на тялото и пораждаат основните нужди: глад, дишане, сексуалност. От тях организмът не може да се оттегли както от външните стимули; [...]. Те престават, само когато определени условия се реализират във външния свят (например нуждата от изхранване). За да се изпълни действие, което ще доведе до тези условия (което заслужава да бъде наречено „специфично“), се изисква усилие, което е независимо от ендогенното Qη и като цяло по-значително, тъй като индивидът е подложен на условия, които могат да бъдат описани като неотложност на живота [Not des Lebens]. " (Freud, 1895, p. 357-358)

В ранната си възраст човекът не е способен да постигне сам специфичното действие за удовлетворяване на спешността на живота. То се осъществява с външна помощ от възрастен, привлечен към състоянието на детето чрез разтоварване на вътрешно напрежение от негова страна, което има и функцията на общуване с другите (плач). След като помагачът е извършил специфичното действие за безпомощния субект и вместо него, организмът на последния е в състояние да спре временно ендогенния стимул. Цялото това събитие описва „преживяване на удовлетворение“ / Befriedigungserlebnis (Freud, 1895, p.379-380) и то има моментални и дълбоки последствия за развитието – състои се продължително разтоварване и спиране на напрежението, което е предизвикало неудоволствие във ф-системата, в някои неврони от мозъчната кора¹ се вписва възприятието на този първи обект, който е извършил специфичното действие, вписва се и следа за рефлекторното движение, което съпровожда специфичното действие. Това първо вписване ще даде основа за всички връзки между ψ-невроните и представлява нещо като пред-памет. Фройд дори споменава, че именно тази

¹ Още в края на Проекта Фройд подлага на съмнение органичния субстрат на вписването, но позоваването се придържа към оригинала.

безпомощност на човека е „извор на всички морални мотиви“. Можем да помислим, преведено в Лакан, че само Другия може да отговори на спешността на живота при човешкото същество. „Отговори“ въвежда измеренията на езика при преживяването за удовлетворяване, което преживяване пък моментално формира комплекса за Нещото. Тук можем да отворим дума за това, което функционира като първо възприемане на реалността. В тази точка, казва Лакан, реалността се намесва, като имаща най-интимно отношение към субекта, именно *der Nebenmensch*/човекът до него. Процесът на възприемане на този обект е възможен чрез факта, че катексирането на възприятията частично съвпада със сигнали от собственото тяло на субекта.

„По този начин комплексите на възприемане се разделят на постоянна, неразбрана част - "нещото" - и променяща се, разбираема част - атрибутите или движенията на нещото.“ (Freud, S. 441)

Нещото е елементът, казва Лакан, който първоначално е изолиран от субекта в неговия преживелищен опит с *Nebenmensch* като биващо в същността си, в природата си чуждо, *fremd*.

Всичко, което е качество на обекта, може да се формулира като атрибут. Принадлежи към инвестициите на ψ -системата и съставя най-ранните представи, около които ще се разиграват първичните появявания на субекта, контролирани от законите на удоволствие-неудоволствие.

Нещото/*das Ding* е изцяло различно. Тук виждаме едно изначално разцепване в преживяването на реалността. Такова, каквото откриваме и във *Verneining*/отричането при психозата.

Лакан отново цитира Фройд: „първата и най-непосредствена цел на проверката на реалността не е да намерим в едно истинско възприятие обект, който да съответства на този, който субектът представя за себе си в този момент, а да го намерим отново, за да потвърдим, че все още присъства в реалността.“

Нещото не е там, където човек поставя под въпрос думите си като отнасящи се към неща, които те самите са създали. То е „това-отвъд-означеното“, но се репрезентира само в степента, в която се превръща в дума. Така че езикът в психоанализата има характер на едно *специфично действие* (във Фройдовия смисъл), тласкано от спешността на живота, което цели да достигне накрая до непонятното Нещо, след като многократно преоткрие миражите му през означаващата верига.

Процесът на мисълта, породен от първия комплекс на възприятие, чрез който Not des Lebens си пробива път навън, е насъзнаван. Той (мисловният процес) е достъпен само чрез изговореното слово/материалността на словото. Фройд стига дотам да каже, че само дотолкова, доколкото движението на речта обявява себе си в ω -системата, може да се познае нещо.

Целият прогрес на субекта се ориентира около das Ding, нещото като чуждост, това първо и странно, понякога враждебно вън. Това е форма на прогрес, който търси точки на отнасяне, но не към реалността... към света на желанията! Разбира се е ясно, че това, което се очаква да бъде намерено, не може да се намери отново. Нещо е там, докато очакваме нещо по-добро или по-лошо, но докато искаме нещо друго, казва Лакан.

В това състояние на желаещо очакване, в името на принципа на удоволствието, ще се търси оптималното напрежение; под този праг на оптимално напрежение няма нито възприятие, нито усилие. Фройд обяснява, че чрез преживяването на удовлетворяване се създават Bahnungen / трасета между заредените със спешност неврони и паметовите следи (на желания обект и на рефлексното движение), които с разтоварването на удоволствието също се изпразват от Q η . При повторното настъпване на състоянието на спешност или желаене тези трасета отново се катексират. Паметовата картина за обекта първа се засяга от желаещата активност. Тази желаеща активност произвежда нещо като възприятие, именно халюцинация. (Freud, S., p.381)

Светът на възприятията съответно не може да се организира по валиден начин, предвид отсъствието на нещо, което започва да се халюцинира като система от отнасяния. Така das Ding в принципа на реалността изглежда да отделя субекта от външната действителност. Светът на сензорните възприятия/ ω -системата е представен като зависим от тази фундаментална халюцинация, без която няма насочено внимание.

Freud, Sigmund (1895). *Project for a scientific psychology*.
<http://users.clas.ufl.edu/burt/freud%20fleiss%20letters/200711781-013.pdf> - посетен на 14.05.19

Lacan, Jacques. (1992) *Seminar 7, The Ethics of Psychoanalysis* [1959-60], London, Routledge, p.51 – 68.

Seynhaeve, Bernard (2019) *Not des Lebens. Article towards the 2019 NLS Congress - "Tidbits"*.
<https://www.nlscongress2019.com/new-blog/not-des-lebens> - посетен на 14.05.19